

Riksdagen Uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden 2019/20:34

Tisdagen den 17 mars

§ 1 Information om EU:s åtgärder för att hantera coronavirusets spridning och dess effekter samt inför videokonferens mellan EU:s stats- och regeringschefer **Statsrådet Hans Dahlgren (deltar per telefon)**

Anf. 1 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Jag förklarar EU-nämndens möte öppnat och hälsar statsrådet Hans Dahlgren med medarbetare välkomna på telefon.

Anf. 2 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Alla i EU-nämnden är medvetna om hur detta virus härjar över Europa. Viruset finns i alla medlemsstater i Europeiska unionen. Värst drabbat hittills är Italien och Spanien.

Medlemsstaterna gör naturligtvis sitt bästa för att hantera situationen. I flera fall leder det till att samhällen stängs ned och att rörligheten begränsas. Företag och ekonomier drabbas i kölvattnet av detta. Vi har under de senaste veckorna sett börsras, konkurser, permitteringar och varsel. Det är en mycket allvarlig situation.

En rad olika insatser har gjorts inom EU. Min avsikt är att orientera nämnden om en del av dem och även ge information inför det videomöte som Europeiska unionens stats- och regeringschefer ska hålla lite senare i eftermiddag.

Jag tänker återkomma till nämnden framöver, åtminstone en gång i veckan, och ge löpande information om de krisinsatser som görs inom Europeiska unionen. Om det är påkallat kommer naturligtvis även samråd att ske. De informationstillfällen som jag kommer att ha ska naturligtvis inte ersätta de ordinarie samråd som äger rum inför rådsmöten. Detta är informationstillfällen.

Om vi backar en vecka tillbaka i tiden, till den förra tisdagen den 10 mars, kallade Europeiska rådets ordförande till en videokonferens med alla EU:s stats- och regeringschefer. Det var första gången någonsin som en sådan konferens har ägt rum. Syftet var att möta ett starkt behov av kommunikation och också att samordna medlemsstaternas åtgärder med anledning av coronaviruset.

Dagen före detta möte hade man sett hur gränser inom EU stängdes och hur ett flertal länder med Frankrike i spetsen hade infört exportförbud för viss medicinsk utrustning. Detta var beslut som också drabbade Sverige och svenska företag.

Under videomötet förra veckan diskuterade medlemmarna hur man bäst gemensamt skulle kunna förhindra spridning av viruset, hur forskning om läkemedel och vaccin skulle kunna accelereras och hur man på bästa sätt gemensamt skulle kunna möta krisens ekonomiska effekter. Man kom överens om vid denna videokonferens att försöka stärka samordningen, stärka den koordinerade responsen och försöka se till att den inre marknaden fungerar även i kristid. Ledarna gav också i uppdrag åt hälso- och inrikesministrarna att påbörja dagliga lägesavstämningar. Det har de haft sedan dess.

Efter denna videokonferens har en rad insatser gjorts. Det har handlat om extrainsatta möten, och förslag från kommissionen har presenterats. Jag tänkte redogöra för några av dem och samtidigt påminna om att detta förstås inte ersätter eller påverkar den normala riksdagsbehandlingen av kommissionens olika initiativ. Det sker på gängse sätt.

I förra veckan, den 12 mars, höll Europeiska rådets ordförande tillsammans med kommissionens ordförande och det kroatiska ordförandeskapet en gemensam information om vad man nu gör för att säkerställa själva beslutsfattandet inom EU och samtidigt minska risken för att vi får en smittspridning också inom våra gemensamma institutioner. Slutsatsen där var att de möten som bedöms som nödvändiga kommer att fortsätta att hållas. Men icke nödvändiga och icke brådskande möten kommer att ställas in eller skjutas upp och i vissa fall ersättas med videokonferenser. Där det är lämpligt kommer beslut att tas via ett skriftligt förfarande.

Sedan dess har antalet möten som hålls i rådet minskat kraftigt, och en rad rådsmöten har ställts in eller skjutits upp.

I slutet av förra veckan, den 13 mars, antog kommissionen ett meddelande om samordnade åtgärder för att bemöta direkta och indirekta effekter av coronautbrottet. Detta meddelande tar sin utgångspunkt i både de kortsiktiga och de långsiktiga störningar som detta utbrott orsakar via olika kanaler. I meddelandet uppmanar man mycket tydligt till ett samordnat agerande och till solidaritet. I detta meddelande ingår också det som kallas The Coronavirus Response Investment Initiative som uppgår till 37 miljarder euro. Där finns också skrivningar om större möjligheter till statsstöd och att utnyttja den flexibilitet som finns i stabilitets- och tillväxtpakten.

Under denna vecka har det också genomförts ett antal video- och telefonmöten i olika ministerkonstellationer. I går, den 16 mars, hölls det en videokonferens i eurogruppen. Dit var också vi icke-euroländer inbjudna. Där antog man ett uttalande där huvudbudskapet var att eurogruppen är beredd att göra "vadhelst som krävs" för att stötta tillväxten i våra ekonomier.

De insatser som har gjorts av medlemsstaterna, kommissionen och Europeiska investeringsbanken välkomnades vid mötet. Kommissionären Gentiloni sa vid presskonferensen efter mötet att man kommer att tillåta undantag från budgetreglerna för stora krisåtgärder. Han konstaterade att 1 procent av bnp i direkta stödåtgärder för 2020 och ett omfattande likviditetsstöd var en bra början.

ESM-chefen Klaus Regling sa vid samma presskonferens att man kommer att överväga hur ESM kan hjälpa till med sin outnyttjade lånekapacitet på 410 miljarder euro.

En särskild och återkommande fråga under den senaste veckan har handlat om rörligheten på den inre marknaden, bland annat det stopp för en viss varuexport som jag berörde tidigare. Allt fler medlemsstater har infört olika typer av stärkta gränskontroller och reserestriktioner vid yttre och inre gräns med syftet att minska smittspridning.

Kommissionen har uppmärksammat att dessa åtgärder behöver koordineras bättre och understrukit att de måste vara proportionerliga. Annars finns det stor risk att åtgärderna får betydande konsekvenser för den inre marknaden och också för de varor som vi är i så stort behov av att ha tillgång till just nu.

I syfte att diskutera detta läge sammankallades också ett videomöte i går med hälso- och inrikesministrarna. Där presenterade kommissionen riktlinjer för hur medlemsstaterna kan genomföra denna typ av gränsåtgärder och samtidigt begränsa de negativa effekterna. Diskussionen vid mötet gällde i huvudsak två frågor, hälsokontroller vid inre och yttre gräns samt anpassning och samordning av hälsorelaterade åtgärder i medlemsstaterna.

I går kom också ett meddelande från kommissionen om tillfälliga inreserestriktioner vid yttre gräns. Det var alltså inget beslut utan ett meddelande. Syftet med detta var att få medlemsstaterna att begränsa allt icke nödvändigt resande och därmed också begränsa virusets spridning – även den spridning som sker från EU till tredjeland.

De inreserestriktioner som föreslås ska inte gälla för EU-medborgare eller EES-medborgare som återvänder hem eller för personer som är bosatta inom Schengenområdet.

Det finns också andra undantag från dessa föreslagna restriktioner. De ska inte gälla för nödvändiga resor, till exempel för medicinsk personal. De ska inte gälla för så kallade gränsgångare. De ska inte gälla militärer och diplomater som reser i tjänsten. Även skyddsbehövande och resande av andra humanitära skäl undantas från dessa restriktioner.

Kommissionen säger i meddelandet att samordnade beslut kring reserestriktioner har större effekt än enskilda medlemsstaters reserestriktioner, vilka på olika sätt kan kringgås. Förslaget från kommissionen är att medlemsstaterna agerar koordinerat och enhetligt när de tillämpar dessa tillfälliga restriktioner som föreslås gälla under 30 dagar med möjlighet till förlängning.

Det andra meddelandet från kommissionen handlade om hur spridningen av viruset ska bekämpas samtidigt som man ser till att vi har nödvändig tillgång till varor och samhällsnödvändiga tjänster.

Som jag sa har Europeiska rådets ordförande alltså kallat till ytterligare en videokonferens med de 27 stats- och regeringscheferna i eftermiddag kl. 17 för att fortsätta diskutera arbetet för att motverka smittspridning och resonera kring de ekonomiska konsekvenserna av det. Det blir en uppföljning av mötet från förra veckan och om de fortsatta insatser som görs för att begränsa smittan, för att säkerställa fri rörlighet, för att säkerställa tillgång till kritisk vårdutrustning och för att stärka forskningsinsatser med syfte på ett nytt vaccin. Men det handlar också om hur man hanterar socio-ekonomiska konsekvenser av smittan.

En ny fråga i denna diskussion blir förstås att resonera och samordna sig kring meddelandet om in- och utreseförbud, som jag nyss nämnde. Sedan har varje medlemsstat att fatta sitt eget beslut.

Den svenska regeringen delar bedömningen att det är påkallat med extraordinära åtgärder i det rådande läget och att ett gemensamt genomfört inreseförbud till EU kan få positiva effekter. Med anledning av detta förbereder regeringen ett svenskt beslut i linje med detta.

Därmed avslutar jag denna information och är beredd att svara på frågor. Om inte jag kan svara vet ni att statssekreterare Paula Carvalho Olovsson och chefen för EU-kansliet Eva Sjögren också är med på telefon och kan bistå.

Anf. 3 JONAS SJÖSTEDT (V):

Fru ordförande! Jag tackar ministern för föredragningen.

Det är uppenbart att EU:s roll har varit mycket begränsad i fråga om detta. Det är medlemsstaterna som i allt väsentligt har tagit kommandot i denna krissituation.

När det gäller det samordnade inreseförbudet undrar jag om regeringen har stämt av med Folkhälsomyndigheten. Det är nämligen avgörande i regeringens politik i övrigt att man faktiskt går på det som myndigheterna föreslår som verk samma åtgärder. Det vore därför intressant.

Det finns några andra punkter som jag tycker att Sverige ska vara berett att driva.

En sådan är att man ska kunna lyfta på tillämpningen av statsstöds- och upphandlingsregler när det gäller stimulansåtgärder för ekonomin, som länderna måste sätta in ganska snabbt nu, så att inte EU:s regelverk blir ett hinder på detta område.

En annan fråga är att många EU-medborgare sitter fast i olika delar av världen utan att kunna ta sig hem. Många länder har ställt in alla flygningar. En del har människor i slutet karantän. Detta är ett område där jag tror att det skulle spela en roll om EU kunde samordna insatser för att flyga hem medborgare från olika hörn av världen.

Anf. 4 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Tack, statsrådet, för föredragningen!

Jag undrar om statsrådet kan upprepa lite om de nya budgetreglerna. Vad ska dessa 410 miljarder euro ska gå till, och ska det tas inom MFF:en? Jag hann inte riktigt uppfatta det.

Jag undrar också hur inreseförbudet kommer att skilja sig från de gränskontroller vi har i dag. Vi har ju ett särskilt tillstånd från EU att ha utökade gränskontroller. Kommer det att bli stor skillnad, eller kommer det inte att bli någon större förändring?

Anf. 5 JAN ERICSON (M):

Jag har två frågor.

Den ena är: Vad gör man konkret från EU:s sida för att motverka den protektionism som nu växer fram, där länder i första hand skyddar sitt eget land och stoppar export? Det är ju allvarligt, för det bryter helt mot EU-tanken. Alla stolta skrivningar om solidaritet och annat brister så fort det händer en sådan här sak. Hur tänker man jobba med detta?

Den andra frågan jag har gäller att vi nu när coronaviruset blir en så stor fråga tappar bort den andra stora europeiska krisen, nämligen situationen med Grekland och Turkiet och alla flyktingar som finns i Grekland.

Hur klarar Grekland av att hantera detta ovanpå coronakrisen? Det finns ganska många smittade i Grekland, och man har stora flyktingläger med massor av människor som inte har tillgång till sanitet och annat. Vad gör EU för att hjälpa Grekland i detta läge?

Anf. 6 JESSIKA ROSWALL (M):

Ordförande! Jag har också två frågor, lite på samma tema som Jan Ericson.

Precis som statsrådet sa är detta en mycket allvarlig situation. Det är bra att beslut koordineras och att vi säkerställer den fria rörligheten. Men precis som Jan sa känns det inte riktigt som att alla länder gör det för närvarande. Man kan bland annat läsa exempel från Nederländerna och Belgien, som är i tydligt behov av samordning. Det gäller kanske även för Norden. Kommer det att föras en diskussion om det nya meddelandet om restriktioner vad gäller in- och utresor, kopplat till egna inre gränser?

Om jag förstod det hela rätt diskuterade man den 12 mars beslutsfattandet. Det låter ju klokt, och jag förstår att det bara är nödvändiga möten som ska hållas. Sedan finns det andra möjligheter, till exempel digitala möten och skriftligt förfarande. Men det har ju också diskuterats en del i de fall där det krävs att även Europaparlamentet är med och fattar beslut. Har man kommit fram till vad som gäller där?

Anf. 7 HANS ROTHENBERG (M):

Tack, statsrådet, för redogörelsen!

Detta är en fullkomligt extrem situation där världsekonomin just nu håller på att köras in mot en riktigt djup recession. Det måste man ta med i sammanhanget när det gäller att fatta beslut.

Hans Dahlgren sa två saker som jag vill hänga upp mig på – att vi måste göra vad vi kan och att det måste vara proportionerligt.

Med anledning av hur statistiken ser ut globalt vad gäller antalet smittade och antalet dödsfall skulle jag vilja fråga: Finns det över huvud taget några röster i dessa diskussioner som lyfter fram att de insatser som görs nu faktiskt inte är proportionerliga? Vissa är mer av panikåtgärder och bidrar kanske inte heller på något vis till att stoppa smittan.

Den statistik som jag sitter med, och som jag tror att många andra har, visar på att detta om det hade varit i Sverige hade varit en mycket allvarlig influensaepidemi. Ur ett globalt perspektiv kan man dock dra andra slutsatser.

Finns det några andra röster, eller råder det full enighet om den analys som statsrådet nu redogjorde för?

Anf. 8 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Då lämnar jag ordet till mig själv. Jag har också ett par frågor som rör bakgrunden till dessa förslag.

I dagsläget konstaterar Världshälsoorganisationen att det är Europa som är centrum. Mycket av diskussionerna handlar om att stoppa flödet in, men det är snarare så att det i nuläget är mer akut att stoppa flödet ut. Hur ser man på de olika strömmarna, och hur bedömer man vad som riskerar att gå ut härifrån och vad som riskerar att komma in när man landar i ett sådant här förslag?

Jag följer upp lite grann på det tema som Jonas Sjöstedt var inne på i början. Jag skulle vilja höra mer om evidensen för att det här faktiskt får effekt och för att man tar ett proportionerligt beslut.

2019/20:34
17 mars

Anf. 9 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Fru ordförande! Jag börjar med Jonas Sjöstedts fråga om huruvida detta är avstämt med Folkhälsomyndigheten. Frågan bereds av Justitiedepartementet, som har fått i uppdrag att skyndsamt göra detta. Departementet har naturligtvis i uppdrag att ta kontakt med dem som berörs av ärendet.

Jag håller med Jonas Sjöstedt och andra som funderar kring EU:s begränsade roll i detta sammanhang.

Till Hans Rothenberg, Annika Qarlsson och andra som resonerar i termer av proportionalitet och vad EU kan göra vill jag säga att det är beklämmande att det så snabbt hemfaller till att nationella intressen tar ett fullständigt övertag.

På Hans Rothenbergs fråga om det finns några röster som säger att åtgärderna inte är proportionerliga kan jag svara att några av dessa röster har kommit från Sverige. Vi har verkligen påtalat det helt otillständiga i att medicinsk utrustning som är beställd och betald inte skulle få komma till Sverige. Tack och lov är nu den tyska båten med, vad var det, 50 000 ansiktsmasker, som har varit uppehållen, på väg till Sverige, om den inte redan kommit in på vårt territorium.

Det finns sådana exempel. Vi har försökt att motarbeta dem, och vi har också hört från kommissionens ordförande hur hon mycket tydligt har satt ned foten.

Hemtagning av strandade EU-medborgare, som Jonas Sjöstedt tog upp, är en punkt som står på dagordningen vid eftermiddagens möte. Ordföranden i Europeiska rådet hoppas att man ska kunna samordna arbetet med ambassaderna i de länder där det finns sådana EU-medborgare samt med EU-delegationerna i huvudstäder runt om i hela världen.

Ordföranden har i ett förhandsmeddelande skrivit att han hoppas att man där det är nödvändigt och möjligt ska försöka att gemensamt arrangera ett återförande – repatriation of EU citizens, som det står i meddelandet. Kommissionen kommer också att återkomma om hur en sådan gemensam operation ska kunna betalas.

Désirée Pethrus frågade om nya budgetregler. När jag är färdig ska jag be Eva Sjögren att säga några ord om detta.

Désirée Pethrus frågade också om gränskontroller. De beslut som nu föreslås handlar om den yttre gränsen och påverkar inte de beslut som vi själva har fattat, och som vi har tillstånd för, när det gäller den inre gränsen. Detta handlar om in- och utresa i förhållande till ett tredjeland utanför EU- och Schengenområdet.

Jag kan tyvärr inte svara på Jan Ericsons fråga om vad som just nu görs för att hjälpa Grekland. Det är ingen tvekan om att EU:s ledare och EU:s medlemsstater mycket tydligt har ställt sig på Greklands sida i den besvärliga situation som landet befann sig i redan för några veckor sedan i förhållande till Turkiet. Denna situation har naturligtvis inte blivit lättare för Grekland efter den kris som har kommit till. Om jag kan få fram mer exakt information om detta kan jag återkomma.

Till Jessica Roswall vill jag säga att det inte är någon tvekan om att en fördel med ett gemensamt beslut om förbud mot inresa till EU-området skulle kunna vara att man då inte skulle behöva ha motsvarande förbud för resor mellan EU-länderna. Jag tror mig veta att åtminstone några ledare i eftermiddag kommer att ta upp just denna fråga – om vi nu kan etablera ett reseförbud vid den yttre gränsen behöver vi kanske inte vara lika angelägna om den inre gränsen. Jag vågar verkligen inte utlova något resultat, men jag vet att detta har varit en av tankarna från dem som har lanserat detta.

Hur diskussionen går i Europaparlamentet kring beslutsfattandet där har jag tyvärr ingen inblick i. Jag kanske kan höra om Eva Sjögren, som jag nu lämnar över ordet till i budgetfrågan, har någon information om parlamentet.

Anf. 10 EVA SJÖGREN, EU-chef vid Statsrådsberedningen:

Som tillägg till det EU-ministern precis sa kan jag nämna att kommissionen har kommit med ett antal initiativ kopplade till EU-budgeten. Man försöker helt enkelt se hur mycket medel man kan hitta i nuvarande budget och styra om dessa medel som en garanti till Europeiska investeringsfonden för att den i sin tur ska kunna stötta små och medelstora företag. Detta är en del.

En annan del handlar om strukturfonderna. Där ligger medlen redan hos medlemsstaterna. Man har nu tagit initiativ till en diskussion om hur befintliga strukturfondsmedel i medlemsstaterna ska kunna användas. Man kommer, med start i morgon, att ha en diskussion med alla medlemsstater om hur detta rent konkret kan tas vidare.

När det gäller parlamentet har jag ingen ytterligare information, men någon annan från Regeringskansliet kanske kan hjälpa till med det?

Anf. 11 ÅSA WESTLUND (S):

Fru ordförande! Jag råkade se tidigare i dag att de inte har ställt in sammanträdena i Europaparlamentet, utan de har kortat ned dem och begränsat dem i tid. Än så länge är de alltså verksamma.

Anf. 12 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Jag har en processfråga till Hans Dahlgren.

Vi har inte haft någon ståndpunkt nu, och det är information vi får just nu. Finns det någon bedömning av när det eventuellt kan vara nödvändigt att komma tillbaka för att anta en ståndpunkt i dessa frågor?

Anf. 13 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Fru ordförande! Det är ju verkligen ett flytande läge.

Jag själv skulle under normala omständigheter ha deltagit vid ett möte med allmänna rådet på tisdag nästa vecka. Vi vet ännu inte om, eller i vilken form, detta möte kommer att bli av. Vi har dock hört tidigare att man har bedömt att de rådskonstellationer där det är mest angeläget att bibehålla beslutskapacitet är just allmänna rådet och Ekofin – utöver Europeiska rådet, förstås. I så fall blir det i vanlig ordning ett samråd med EU-nämnden på fredag.

Anf. 14 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Vi tackar statsrådet Hans Dahlgren för informationen.

Det finns ingen anmäld för övriga frågor, och vi avslutar därmed dagens EU-nämnd.

2019/20:34

17 mars

Innehållsförteckning

§ 1 Information om EU:s åtgärder för att hantera

coronavirusets spridning och dess effekter samt inför

videokonferens mellan EU:s stats- och regeringschefer	1
Anf. 1 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	1
Anf. 2 Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	1
Anf. 3 JONAS SJÖSTEDT (V)	4
Anf. 4 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	4
Anf. 5 JAN ERICSON (M)	4
Anf. 6 JESSIKA ROSWALL (M)	5
Anf. 7 HANS ROTHENBERG (M)	5
Anf. 8 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	5
Anf. 9 Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	6
Anf. 10 EVA SJÖGREN, EU-chef vid Statsrådsberedningen	7
Anf. 11 ÅSA WESTLUND (S)	7
Anf. 12 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	7
Anf. 13 Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	7
Anf. 14 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	8